

(1521) olyan elemi megdöbbenéssel és örömmel beszélt Istennek a kicsiket megérintő nagy tetteiről, a kicsik iránt megnyilvánuló szeretetéről?! Az ő Megváltója földi életének külsőségei, a jászol, a provinciális Galilea és Júdea, a legkevesbé finom lelkükről nevezetes tanítványok és végül a kereszt Luther számára meghatározóvá váltak, kontrasztként a késő-reneszánsz pompakedvelő világában, de anélkül – s ezt fontos hozzátennünk – hogy életformájából puritán törvényt csinált volna.

Azt mondtam az előbb, hogy Szövetségünk sajátos eszközeivel élve töltheti be küldetését. Korai volna még erről egészen pontosan beszélni. Az biztos: kevesen vagyunk, s egyelőre meg kell elégednünk a kevéssel, de azt csináljuk jól. Személyesen a könyvkiadást tartom a legszükségesebbnek; régóta frusztrál, hogy evangélikusként a honi katolikus vagy református könyvkiadás mellett szégyenkeznünk kell. Amazok nem csak a saját értékeiket osztják meg gondosabban az érdeklődőkkel, hanem néha evangélikus szerzők munkáit is ők adják ki. Tartozunk első eszmélődést nyújtó olvasmánnyal a kezdő istenkeresőnek csakúgy, mint őszinte és részletes elemzésekkel a "keményebb eledelre" vágyódóknak. Tartozunk az igényes, teológiai tisztá és ugyanakkor emberi nyelven szóló olvasmánnyal, legyen az a néhány lapos traktátus vagy vaskos könyv. A könyvkiadás részletes tervét majd külön meg kell beszélnünk; azt hiszem, ez az a pont, ahol Szövetségünk a tartalmi munkát elkezdheti.

"Miért éppen Luther?" Nem hiszem, hogy ezzel a néhány gondolattal kimerítettem volna a választ. A válaszadás még előttünk áll – adja Isten, hogy Szövetségünk élete és munkája maga lehessen majd erre a kérdésre a válasz.

A Luther-Társaság alapszabályai.

I. A társaság címe, székhelye és pecsétje.

1. §. A társaság címe: „Luther-Társaság.” Székhelye: Budapest.

2. §. A társaság a tagjai oklevelek megerősítéséhez és hivatalos iratok kiállításánál saját pecsétjét használja, amelynek egyik példánya a főtitkár, másik pedig a pénztárnok őrzete alatt áll. A pecsétet a következő körítással vannak ellátva: — a főpecsét: Luther-Társaság. 1896 Budapest — a pénztári pecsét: Luther-Társaság pénztára. 1896 Budapest.

Ifj. dr. Fabiny Tibor

Luther üzenete a ma egyházának

Reformációi ünnepély, Győr, Öregtemplom, 1991. november 3. – Részlet

1.

Számomra Luther mához szóló üzenetének első lényeges vonása az igazság szenvedélyes keresése. Luther ahhoz a páli-augustinusi típushoz, impulzív lelki alkathoz tartozott, akit kora ifjúságától kezdve nyugtalanított az igazság keresése. Téves az a kép Pál apostolról, hogy egy pillanat leforgása alatt lett a Krisztus-követőket üldöző Saulusból, Krisztus örömhíret, az evangéliumot hirdető Paulus. Sokszor elsiklik figyelmünk azon, hogy az őt földre-döntő, a damaszkuszi úton megjelenő Jézus ezt mondja neki: "Nehéz neked az ösztöke ellen rúgódoznod!". E rövid mondatból arra következtethetünk, hogy Saulus lelke már régóta háborgott, lelke mélyén valami lényegeset már felismert a Krisztus-követő "szekta" igazságából, szívét talán egy pillanatra megérinthette Isten vértanú hitvalló mártíromsága is, ő azonban makacsul harcolt benső megvilágosodása ellen, vélt igazsága, a zsidó tanítás védelmében. Augustinus igazságkereséséről, lelkének nyugtalanágáról, majd az Istenben való végső megnyugvásáról a *Vallomásokban* olvashatunk. Luther is ugyanilyen nyugtalan, "lázás" lélek volt, ő is szenvedélyesen igaz akart lenni, maradéktalanul be akarta tölteni egyháza előírásait, mindent meg akart tenni lelke üdvéért. És ezt a szenvedélyes embert is porba döntötte Isten meglepésszerű, felülről jövő igazsága: "Az igaz ember hitből él." Pál, Augustinus és Luther szenvedélyes igazságkeresése nekünk is számos tanulsággal szolgál. Bár számunkra a lutheri felismerés örökség, de a "hit szép harcát" mindnyájunknak meg kell hacolni. Luther példája figyelmeztet bennünket, hogy ne saját hitünkben, valóságosságunkban, hanem a rajtunk kívül (extra nos) álló Istenben bízzunk, aki mindig több, mint a mi felismert hitünk és igazságunk. Isten mindig

... vissza és megszégyeníti a mi vélt igazságunkat, a vallásos, kegyes zártságunkat vagy a magabiztos teológiánkat. A felismert örömhír tudatában mindig nyitottnak kell maradnunk Istennek a még számunkra is sok-sok meglepetést tartogató igazságára.

2.

Luther művének második lényeges, s egyben másnak is üzenetet hordozó vonása az *Írás felfedezése*. Nincs, nem lehet reformáció vagy megújulás az Isten igéjének alapos ismerete nélkül. Luther nem saját lelkiismeretéből, de nem is korának teológiai irányzataiból, hanem Isten igéjéből értette meg, mit jelent a hit általi megigazulás. Isten igéje a primér valóság, bármilyen teológia ehhez képest csak másodlagos reflexió. A római katolicizmus majdnem másfél évezreden keresztül az egyházban jelölte meg a végső autoritást. Az egyház az "anya", s a Biblia, a szent iratok az egyház gyermekei. Az élő igét az évszázadokon át rárakódó értelmezési rétegek nem engedték érvényesülni. A reformátorok természetesen sokat köszönhettek a humanistáknak, akik belefáradva a tekintélyelvű skolasztikus szisztémákba, meghírdették az *ad fontes* elvét: "Vissza a forrásokhoz!" A *Sola Scriptura* elvvel Luther radikálisan szakított nemcsak a katolikus egyháznak a hagyományokról szóló tanításával, hanem azzal a katolikus szemlélettel is, amely az Írást alárendeli az egyház tekintélyének. Luther szerint nem az egyház hozta létre az Írást, hanem fordítva: az Isteni beszédről tanúskodó írások teremtettk meg az egyházat. Luther számára az egyház elsősorban nem "anya", hanem "menyasszony", a testté lett ige, a *Bárány menyasszonya*. A két szemlélet között óriási a különbség, Luther számára az egyház nem egy kész intézmény, hanem állandóan mozgásban, készülődésben van, s a Krisztussal, mint *vőlegénnyel való nagy beteljesedésre vár*. De az Írás újrafelfedezésével Luther nem egy "papiospapát" talált ki, hanem hirdette, hogy az az Írás, amelyiket nem olvasnak és nem hirdetnek, halott. Pál apostol alapján vallotta, hogy a hit *hallásból* van, a hallás pedig Isten igéjének hirdetése által. Amíg a katolicizmus az *érzések által* ragadta meg a hívőket, pl. az Úrfeimutatás, a szobrok, a festmények formájában, addig a reformátorok azt vallották, hogy a hirdetett, a mozgásba hozott ige fölötté áll nemcsak a statikus képeknek, hanem az "írott" igének is. Amíg a katolicizmusban a látványosság, a "szem" aspektusa dominált, addig Lutherék ezzel szemben a "fül" szerepére hívták fel a figyelmet.

Luther így írt egy helyen: "Tedd a szemedet a füledbe", s csak a füledre hallgass, akkor fogod meghallani a "hang"-ot. *Az írás Luther szerint arra való, hogy újra beszéddé alakítsák. Az ige csakis a hirdetése révén válhatott kétélű, éles karddó.* Luther tanításának ez a mához szóló aktuális üzenete. Az ige olvasására, tanulmányozására ma méginkább szükség van, mint egy-két évtizeddel ezelőt. Az Írás erejének érvényesítéséhez a hang meghallására, alázatra, nyitottságra van szükségünk, ahogyan egykoron, ugyanúgy ma is. A megújulásra önerőből sohasem leszünk képesek, a ma is nagyon aktuális reformációt csakis Istennek minket is újjáteremtő, a hirdetett, mozgásba hozott igéjével érhetjük el.

3.

A lutheri üzenet harmadik, ma is aktuális vonása *Isten igazságának meglepő megtapasztalása*. Szóltunk arról, hogy Luther szenvedélyes igazságkeresőként mi mindent megtett azért, hogy "igaz" ember legyen, milyen nagy odaadással akarta kiérdemelni az üdvösséget. Szerzetesévei önkínzó keresése közben, az elvárásait cáfoló meglepetéssel, de annál nagyobb újjongással fedezte fel *Isten felülről jövő igazságát*. Előítéleteit, vallásosságát, skolasztikus teológiáját az evangélium látványos erővel zúzta szét. Feje tetejére állította az addig szépnek és igaznak hitt vallásos értékrendet és tanítást. *Kierkegaard* írta pár száz évvel később a következőket: "Ha elveszünk a keresztény vallásból – mint ezt a történelmi kereszténység meg is tette – a megdöbbentés erejének képességét, akkor elpusztul a kereszténység, és csupán kedves, felületes *jelenség* marad, ami már nem képes mély sebeket ütni, s így már gyógyítani sem tudja azokat." Isten igazságának gondolata képekben szimbólumokban vagy történetekben is végigvonul a Biblián, de a tanítás nyílt és világos kifejtése Pál apostolnak a Rómabeliekhez írt levelében található. Luther ezt a levelet a legtisztább evangéliumnak nevezte. Isten igazsága már a levél első fejezetében megcsendül, amikor Pál az evangéliumot "Isten hatalmának" nevezi. "Mert az Isten igazsága jelentetik ki abban a hitből hitbe, miképpen meg van írva: az igaz ember hitből él" (1:16). Isten igazsága tehát ige, azaz cselekedet. Isten a Krisztus-esemény véres áldozatában tette számunkra nyilvánvalóvá igazságát. Az embernek kijáró ítéletet, kárhozatot Krisztus szenved el. Krisztus áldozati halála révén Isten a bűnös embert bevonja a maga igazságába, a Krisztus hitéből valót igaznak ítéli, nekünk, bűnösöknek és igaztalanoknak

tulajdonítja Krisztus igazságát. Az ember megigazitásában Isten igazsága és irgalma egyszerre érvényesül. Isten a bűnnel nem köt, nem köthet kompromisszumot, a bűnös embert azonban megmenti: "Mert azt, aki bűnt nem ismert, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk Őbenne" (2 Kor 5:21). Isten igazságának és a hitből való megigazitásnak titka, hogy az nem az emberi logika csatornáján, hanem "hitből hitbe" áramlik. Amiképpen Jézus is hitben vállalta az áldozatot, Isten minket is csak a Jézus Krisztusba vetett hitünkért fogad el igaznak. Luther *A keresztyén ember szabadsága* c. művében fejti ki olyan szépen a klasszikus bibliai völegény–menyasszony metaforát Krisztus és a hívő ember kapcsolatáról. *Ha* a hívő ember Krisztushoz kötötte, Krisztussal jegyezte el magát, *úgy* a tiszta és büntelen völegény a hit *jegy-gyűrűjéért* magára vállalja a menyasszony minden bűnét, s a menyasszony pedig ajándékkal kapja a völegény folt-nélküli örök igazságát és üdvösségét. *A máznak szóló üzenet:* ne önmagunkra, hanem a Krisztusra nézzünk! Az elmúlt évtizedekben a kötelezővé tett ún. "diakóniai teológia" idején a hit általi megigazitás, s Krisztus váltságot szerző halála helyett egyértelműen az emberi cselekedetre, sőt a társadalom, az állam iránti elkötelezettségre, lojalításra helyeződött a hangsúly. Ez az ideológiává torzított szemlélet teológiaiilag illegitim volt. Fontos tanulság számunkra, hogy az evangéliumot semmilyen emberi tanítással, legyen az szociáletika, vagy bármilyen divatos, akármilyen ragyogó eszme, nem szabad manipulálni, mert az az evangélium elerőtlenítéséhez vezet.

4.

Negyedik szempont: a *kereszt teológiája*. Luther nem a dicsőség, hanem a kereszt teológusa volt. Luther számára a kereszt botránya és bolondsága az egyedüli valóság. Luther Pál apostollal együtt vallotta, hogy a bűn következtében feje tetejére állt a világrend. Semmilyen emberi bölcsesség, semmilyen magas, kifinomult kultúra sem képes rendezni vagy helyreállítani az ember és az Isten között megszakadt kapcsolatot. A Krisztusban történt helyreállításra érzéketlen a világ, a keresztéről szóló beszéd botrány a zsidóknak és bolondság a görögöknek. A zsidó farizeusi gondolkodás megbotráncozik a bűnözőként keresztrefeszített Messiáson, a görög filozófusok számára pedig értelmetlen a Krisztusról szóló tanítás. Pál apostol szerint Isten ereje és hatalma éppen abban nyilvánul meg, hogy elsőkből utolsókat, utolsókból elsőket, a

bolondokból bölcséket, a bölcsékből bolondokat csinál, hiszen "Isten bolondsága bölcsőbb az emberek bölcsességénél és az Isten erőtlensége erősebb az emberek erejénél" (1Kor 1,25). Úgy is fogalmazhatnánk, hogy az Istennek és a világnak fordított értékrendje van, ami a világban fenn, az az Istennél lenn van, vagy fordítva. "Ha valaki bölcsnek gondolja magát közöttetek ebben a világban, legyen bolonddá, hogy bölccsé lehessen. E világ bölcsessége ugyanis bolondság Isten előtt." (1Kor 3:18–19). Isten Isten volta, a szuverenitás abban nyilvánul meg, hogy "azokat választotta ki az Isten, akik a világ szemében bolondok, hogy megszegyenítse a bölcséket, és azokat választotta ki az Isten, akik a világ szemében erőtlenek, hogy megszegyenítse az erőseket és azokat választotta ki az Isten, akik a világ szemében nem előkelők, sőt lenézettek és semmik, hogy semmikké tegye a valamiket, hogy egyetlen ember se dicsekedhessen az Isten színe előtt" (1Kor 1:27–29). Erre a páli paradoxonra épül a *theologia crucis*, a kereszt teológiája, Isten a szenvedésben, a kereszten nyilatkoztatja ki igazán önmagát, a látszólagos vereségben van a győzelem, a mélyponton a magasság.

Talán szokatlan és meglepő lesz, ha most szűkebb szakmámhoz, az angol irodalomhoz fordulok s Luthernek e paradoxonra épülő teológiáját Shakespeare művészetével állítom párhuzamba. Shakespeare nagy tragédiáinak, a *Hamletnek*, a *Lear királynak* vagy a *Macbethnek* is feje tetejére állított világ a kiindulópontja, ahol az értékrendek, a jó és a rossz, az igaz és a hamis összekuszálódtak. A látszat, a világ értékrendje szerinti nagyok valójában bűnösök vagy bűnözők. A látszatra engedetlen gyermekek, a lázadók azok, akik látnak, amíg szüleik bűnük következtében elveszítették látásukat: megvakultak. Ilyen gyermekek Hamlet, a dán királyfi és Cordelia, a brit királyleány. Felfigyeltünk-e arra, hogy Hamlet Dániából Wittenbergbe, Luther városába akar állandóan visszamenni? Hamlet és Cordelia rejtetten – a maguk keresztjében – hordják az igazságot. Nekik, az igazi bölcséknek álarcot kell öltetni, bolondnak kell tenni magukat, vagy bolonddá kell válniuk ahhoz, hogy legyőzzék ezt a látszatra bölcs és igaz, de valójában bolond és gonosz világot. Az Isten *Deus absconditus*, rejtőzködő Isten, hirdette Ézsaiás alapján a kereszt teológiáját valló Luther. Az egyházban a közelmúltban oly gyakran leszólták az ún. "mártirteológiát" s helyett a szolgálat teológiáját hirdették. Pedig nincs kereszténység kereszt nélkül. Egyházunk megújulására is az adhat reményt, hogy volt egyházunknak hitéért és meg-

győződéséért az üldöztetést, a félreállítást elszenvedő, a keresztet hordozó püspöke, Ordass Lajos. Az ő keresztet hordozó hite számunkra is erőforrás, megújulásunk erőforrása. Sokan úgy látjuk, hogy egyházunk népe még mindig a több évtizedes felülről irányított manipuláció áldozata. Független sajtónkkal azért küzdünk, hogy egyházunk népe meglássa és belássa, hogy nem feltétlenül azok az értékek vagy "sztárok", amiket és akiket a megtévesztett egyházi közvélemény annak kikiáltott. Egyházunkban, teológiánkban az értékek ugyanúgy lappanganak a megvetettség látszatában, mint ahogyan Krisztus dicsősége és nagysága is rejtve van a kereszt gyalázatában. A kereszt teológusa ma is figyelmeztet bennünket, hogy a dolgok önmaguk ellentétének látszatában rejtetten jelenhetnek meg: Luther szavaival: *sub contrario suo abscondita sunt*.

5.

Ma újra aktualitást nyer az ötödik, általam kiemelt lutheri gondolat, a *kettős birodalomról szóló tanítás*. Az egyház a világban működő intézmény, s mint ilyen, mindig is kísértette a világ. A nagykonstantinuszi kereszténységre a politika és a teológia összefonódása volt jellemző. Luther a politikai és a teológiai szempontok összekeverésének veszélyére tudatosan felhívta a figyelmet. Ma, amikor idehaza a kereszténység az üldözött egyházból szinte észrevétlenül ismét uralkodó egyházzá válik, ismét életbevágó, hogy újra figyeljünk Luther tanítására. Luther a törvény és az evangélium megkülönböztetésére építette a kettős birodalomról szóló tanítást. A közelmúltban egyedül Dóka Zoltán mutatott rá többször is kristálytisztán arra, hogy e tanítás ma ismét mennyire aktuális. Őt idézem:

"Luther szerint mind az állam, mind az egyház Isten hatalmának eszköze, de mindegyiknek más a küldetése... A kétféle küldetés azt jelenti, hogy az állam és az egyház között nincs eleve ellentét, sőt saját küldetésük határain belül maradván, egymás javára vannak. Az állam azáltal, hogy biztosítja a lelkiismereti és vallásszabadságot, az egyház pedig úgy, hogy az evangélium által hitre jutott tagjai egyúttal jó állampolgárok is... Ha viszont az állam és az egyház egymás dolgába avatkozik, ha az állam irányítani akarja az egyházat, és viszont: az egyház részt akar venni a politika irányításában, azaz a világi hatalom gyakorlásában, akkor kölcsönösen megerősítik egymást. *Az egyház klerikalizálja az államot, az állam pedig szekularizálja az egyházat.* (Summa Summarum. Keresztény Igazság, 1–2. szám, 1989. június, 46. old., kiemelés tőlem.)

Nem lehet eléggé aláhúzni, hogy Magyarországon itt és most mennyire fontos ez az üzenet. Sok katolikus testvérünk a pápalátogatás kapcsán hazánkban a Regnum Marianum visszaállítását szeretné látni és sokan az ún. Keresztény Európához való felzárkózásunkban látják népünk talpraállásának és fejlődésének kulcsát.

Református testvéreink közül pedig sokan felekezettükre, mint a "magyar vallás"-ra büszkék. Ezekben a sokszor vonzó és csábító ideológiákban újra felbukkan a *theologia naturalis* kísértése. Úgy látom, hogy mindenféle keresztény-nemzeti vagy keresztény Európa gondolat már eleve bukásra van ítélve, hiszen a kereszténység titka éppen az, hogy nem lehet "felhasználni", nem használati cikk. Isten felülről jövő igazságát nem lehet "alulról", még a legtetszetősebb, legragyogóbb emberi eszmékkel sem házásítani. Már egyszer hivatkoztam Ordass püspökre. Sokaknak az volt az érdeke, hogy úgy állítsák be, mintha ő lett volna "az evangélikus Mindszenty". Bármennyire is közös sors jutott e két főpásztornak, bármennyire is közösek voltak a következetességben és kitarásban, bármennyire is hasonló sors jutott mindkettőnek osztályrészül, Ordass – Mindszentyvel szemben – az egyházzal sohasem gondolkodott politikai tényezőként. Megfogadta Bergrav-nak, a norvég egyházvédő püspöknek azt a tanácsát, hogy az egyház küzdelmére a legnagyobb rosszakarattal se lehessen ráfogni politikai szándékot. Bergrav és Ordass magatartásában a lutheri kettős kormányzásról szóló tanítás vált gyakorlattá. Az elmúlt egyházvezetés bűne, hogy a politika és a teológia házásítására vállalkozott. Ma is sok jószándékú igyekezet a "jó politikával" erőlteti ezt a házasságot. Mi ezzel szemben Luther képével élve azt mondjuk, hogy Krisztus eljegyzést csak a hívő egyházzal kötött. Ha e földi vándorúton a menyasszony a Krisztustól kapott jegygyűrűt a világ ujjára húzza, vagy a világ gyűrűjét is ujjára húzza, akkor áruló lesz, hitehagyott és parázna. A közelmúlt egyháztörténete ilyen tragikus identitásvesztések, árulások sorozata.

6.

Befejezésként most már nem egy ma is aktuális üzenetet említek, hanem egy kérdést teszek fel. *Mikor lehetünk mi a reformáció valódi örökösei, Luther igazi "gyermekai" (ill. "fiai")?* Megjegyzem, hogy az "atyaság és fiúság" a Bibliában mindig benső lelki kapcsolatot, szellemi rokonságot fejez ki. Gondoljunk csak arra, hogy Jézus miképpen

botránkoztatja és szégyeníti meg a zsidó farizeusokat, akik magukat "büszkén" "Ábrahám fiainak" tekintik, amikor azt mondja nekik, hogy ők nem Ábrahám, hanem az Ördög atya gyermekei. Figyelmeztető jel számunkra, hogy mi sem akkor vagyunk a protestantizmus örökösei vagy Luther gyermekei, ha nevünkben éppen így hívnak bennünket. Minden gyülekezetet kísért, hogy alapítójából bálványt faragjon. Igen, a lutheranizmust is mindig kísérti az a veszély, hogy faragott képet vagy szobrot készít alapítójából. Nem szól-e hozzánk ilyenkor Jézus feddő szava: "Jaj néktek, mert ti építitek a próféta sírjait, a ti atyáitok pedig megölték őket!" Luther pedig a szentek kultusza ellen éppen úgy tiltakozott, mint az ellen, hogy követőit róla nevezzék el. Egy helyen azt is feljegyezte, hogy bárcsak az összes könyvét elégetnék, ha azok elterelnék az írásról a figyelmet.

Tehát nem akkor leszünk Luther "gyermekei", ha balgán az ő emberi személyét vagy nagyságát csodáljuk, hanem, *ha abba az irányba nézünk, amelybe ő mutatott.* Luther nyitott, átlátszó "transzparens" személyiség volt, akin átjárt, átragyogott, átsütött az evangélium. Nekünk sem szabad soha sem megmerevedni, zárttá lenni, hanem nekünk is nyílttá, átlátszóvá, "transzparenské" kell válnunk, hogy rajtunk is járjon, ragyogjon és süssön át az evangélium. Ekkor leszünk, ekkor lehetünk majd a reformáció és Luther igazi örökösei.

I. A Luther-Társaság alapítása.

Hunfalvy Pál elnök és Dölesehall Sándor Ede alelnök korzaka.
1886 - 1891.

A Luther-Társaság a reformáció 400 éves jubileumának ötödik napján emlékeztető jubileárius alkotta. Pozsonyban vetette fel Dr. Kassayk Endre lelkész tanár, Luther születésének 400 éves évfordulója alkalmából, 1883-ban az eszmet, hogy alapítsunk Luther nevével viselt irodalmi társaságot, mely hivatva lesz a helyi vallási életet fejleszteni, a tudományos műveltséget terjeszteni, vallásos szepirohalmat teremteni. *Tractyenský Ferenc*, az *Evangel.* Egyház és Iskola c. lap szerkesztője, pozsonyi esperes propagálta az eszmet. A *domonkos egyházkerület* nyomában visszhangot adott a felhívásra. *Károly püspök* irányítása mellett kiküldözött egy alapszabálytervezetet a azt az egyetemes gyűlés elé terjesztette. Az *egyik más gyűlés* még ugyanannak az évnek október havában melegen pártolták a kezdeményezők törekvését, érkeleti tanogatásban rendezte az alapítókai.

Egy év múlva, 1884. okt. 8-án megtartották az első, ú. n. *alakuló gyűlést* Budapesten. A gyűlés tanácskozásait, mint elnök Hunfalvy Pál, a Magyar Tud. Akadémia tagja vezette.

Megalakítás.
Az 1886. év a szervezkedés esztendője volt; míg végre 1886. október 14-én, *Budapesten* megtörtént a Luther-Társaság. Választott főnöki igazságügyminiszter választották meg: Elnökül Dr. Hunfalvy Pál; tiszteletbeli elnökül Károly Sándor püspököt; alelnökül Dölesehall Sándort, a budapesti német egyház lelkesül választották meg. A társaság első titkára Scholtz Gusztáv budai lelkész volt. Jegyzője volt a Társaságnak Dölyár Endre, lovászpátonai lelkész; ügyész Dr. Vecsey István budapesti ügyvéd.

Dr. Reuss András

A Szentírás közepe

1. Mi a probléma?

Közepét keresve, a Szentírás értelmezésének kérdése foglalkoztat. A probléma öt különböző szempontból vetődik fel:

a) Vajon **pusztán nyersanyag-e** a Szentírás, olyan kőfejtő-e (Steinbruch), melyből mindenki azt épít, amit akar és amit tud. Helyes-e az a módszer, melyet Luther úgy jellemez, hogy "elegendő az Írásból egy rakás sebtiben való idézet, akár a helyén van, akár nem".¹ Találó illusztrációja lehet ennek a megkísértés története (Mt 4,1-11), melyben mindkét fél, nemcsak Jézus, hanem a Sátán is a Szentírást idézi. A Szentírás valóban tetszés szerint felhasználható, összefüggés nélküli idézetek halmaza, amelyekkel mindent és mindennek az ellenkezőjét is be lehet bizonyítani?

b) Vajon az Újszövetség 27 és az Ószövetség 39 könyve, melyek között az idői távolság csaknem olyan nagy, mint a halotti beszéd és Juhász Ferenc versei között, **csak véletlenül egymás mellé került iratokból álló könyvtár?** Igaz-e, amit Käsemann állít, hogy "az újszövetségi kánon mint olyan, nem az egyház egységét, ... hanem a felekezetek sokféleségét indokolja meg",² – tehát nincsen egység, nincs összekötő fonál, nincs közös mondanivaló? Vagy pedig van olyan közepe a Szentírásnak, van "kánon a kánonban", amely e tarka gyűjtemény megértésének kulcsa lehet?

c) **Hogyan kell érteni a Szentírás ihletettségét:** minden irata, minden szava egyformán ihletett, tehát akkor egyformán fontos, nemcsak az olvasók történelmi helyzetét, hanem a keletkezés idejét és az eredeti tartalmat is tekintve (tehát olyan gyöngysor, melyet akárhogyan nyakba lehet tenni, mert nincs eleje és hátulja)? Vagy pedig van olyan aranyfonál, melyre ezeket a gyöngyöket felfűzve a gyöngysornak lesz eleje és